

ԿԵԱՆՔՆ ԱՅՍՊԷՍ Է ...

Քանի՜ տարիներ փնտռեցի դարուն,
Քանի՜ երազներ հիւտեցի ունայն.
Ուրախ էի միշտ բացուող արեւուն,
Ըստուերի նրման տրտում իրիկուն:

Ճակատադիր մ'ինձ լուռ կը հետեւէր
Փնտռելու սրտիս տեղի հանդստեան.
Աշխարհն ինձ բացաւ խաչուած ճամբաներ,
Ճամբաներ փրչոտ եւ կորչատական:

Այս սիրտն անյադուրդ ինչո՞ւ ինձ տըլին.
Ինչո՞ւ արբուցին սիրոյ բաժակէն.
Թէ արցունք բերեն աղի ծովերէն,

Ձեն կրնար մարել տենչերն իմ սրտին:
Եւ օր մ'արդէն խոնջ, փարած սեւ հողին,
Միշտ պիտի նայիմ կարօտով ետին:

Վեներիկ, 22 նոյեմբ. 1959

Ա Ն Ջ Ր Ե Ի Ը . . .

Կ'իջնէ անձրեւն հանդարտօրէն երգիս վրայ.
Ջինջ են չիթերը մարդրիտի պէս փոքրիկ.
Ամէնուն մէջ երկինքն ամբողջ կը ցոլայ,
Ամէնուն մէջ նոր կեանք մը կայ գեղեցիկ:

Բայց սրտիս մէջ ուրիշ անձրեւ կը տեղայ,
Ամէն մէկ լար հեծք մ'ունի հին օրերէն.
Ո՞վ է որ իմ հողիկս ցաւը կ'ողբայ,
Անձրեւին հետ, անձրեւին պէս հեղօրէն:

Սակայն ինչո՞ւ կ'ողբայ զանդակ մ'ալ հեռուն.
Պէ՞տք է արդեօք եւ աղօթեմ եւ յուսամ.
Ի՞նչ անոյշ է լալ միայնակ այս ժամուն,

Եւ խոնարհիլ անձանթին համակամ:
Կ'իջնէ անձրեւն հանդարտօրէն երգիս վրայ,
Բայց սրտիս մէջ ուրիշ անձրեւ կը տեղայ ...

1 Դեկտեմբեր, 1959

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

• Գ Ր Ա խ Օ Ս Ա Կ Ա Ն •

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ: Գրեց
Արամայիս Սրապեան: (Յուշագրու-
թիւններ եւ պատմութեան փոփոխ-
ութիւններ, 1959, էջ 243:

Բանաստեղծ Արամայիսի զրական հունձ-
քին չորրորդ հատորն է ասիկա, արձակ,
որ լոյս կը տեսնէ մեկենասութեամբ իր
սիրելի եղբոր՝ Ստեփանին: Քաջ հարա-
զատներ, վերապրած հրաշքով մեր ցեղին
զլխուն եկած սուրի, հուրի եւ մահուան
արհաւիրքներէն, հայու կամքով եւ տա-
ղանդով ստեղծած են անոնք իրենց համար
պատուաւոր եւ նախանձելի դիրք մը Մի-
լանի մէջ... մին արուեստի մէջ՝ զոր արդէն
գեղարուեստի է վերածած. միւսը՝ գեղե-
ցիկ դպրութեանց սիրահար ու մշակ՝ հան-
գերձ բժշկական ասպարէզով. մէկը՝ նա-
խախնամութեան ու իր ճիշդ արդիւնք-
ներով բարիք սփռող, միւսը՝ զաղափար
ու ազգասիրութիւն՝ հայ գրի նուիրական
բեմէն:

Միացեալ ուժերով լոյս տեսած այս եր-
կը յաւելուած մը պէտք է համարել յու-
շերու եւ զաղափարներու՝ որոնք կարծես
գուրս մնացած են Արամայիսի « Զէնքի
տակ » հատորէն: Բայց տարիներու ըն-
թացքին հասունցած ու կերպաւորուած
հեղինակին հոգւոյն մէջ, կը դառնան իր
զուրկութեան անոթային եւ ատոր հա-
մար արժանի հրատարակութեան: Այս
հատորին մէջ՝ որ պատմութիւն մը վրայ ե-
րեւոյթ շարժանկարի երեւոյթն ունի եր-
կրէ երկիր, քաղաք, կեանքի եւ
մահուան հակադիր դրուագներով, հեղի-
նակը մեղի կը ցուցադրէ պերճ ու գունա-
գեղ լեզուով՝ լուսեղէն եւ ստուերոտ դէմ-
քեր, զաղափարի եւ սնանկութեան տի-
պարներ, բարոյական եւ ազգասիրական
խորաքանդակ մտածութիւններ ու պատ-
կերներ պատմական — ուղեգրական — պա-
տերաւական յուշերու զգեստաւորումին
մէջ: Եւ ընթերցողը գործին վերլուծումով
պիտի չգիտարկէ զուրս հանել հոգեկան —
զաղափարական դիմադրի՝ հեղինակին,
որուն էջերը կեանքի եւ մահուան զուարթ
ու մահաշունչ գալարումներով կը մատ-
նանչեն խորհողը՝ բնութեան ու արուես-
տի թափանցողութեամբ, տենչերով ու
զաղափարներով տարուած, բարոյական

մարդը բոլոր երիտասարդական թեթեւու-
թիւններէն վեր, սիրողը ճշմարտութեան,
նուիրութեան իր պարտականութեան, կա-
րեկից սիրտը՝ թշուառութեան հանդէպ,
բայց ամէնէն աւելի խորին երկրպագուն
երկու սրբութեանց. Կրօնքին եւ Հայրենի-
քին. եւ այդ երկու սէրերու տիրապետու-
թեան մէջ կը յայտնուի Միլիթարեան ա-
շակերտը, Պէշիկթաշեանի կրտսեր ընկե-
րը, Սանը Մուրատ-Ռաֆայէլեան վարժա-
րանի, ինչպէս կ'արձանագրէ (էջ 98):

Գիրքը կը բացուի վերջին դրուագովը
խտալական յարձակումին՝ մահամերձ
Ֆրանսայի վրայ: Արամայիս ապրած է
զարհուրանքը պատերազմին ու արձանա-
դրած ուժեղ տողերով. « Ամէն ինչ փո-
շիացեր էր փոշիի պէս... ամէն ինչ մահ էր.
կեանքն իսկ հիմա, մահուան սեղանէն կը
ճաշակէր կտոր մը սեւ հացը » (11):

Ու յանկարծ Ֆրանսան ծունկի եկած:
Զինադադար, հաշտութիւն:

Բ. զլուխը « Նամակ ընկերոջս » գրի
ստած է « վերապրելու համար, կ'ըսէ,
մեր զինուորական կեանքի յիշատակները,
որոնք սկսելով Թորինոյէն, նախ կը վեր-
ջանան Մարկերիտ Քալէ, Փրանսական
ճակատին վրայ, ապա կը վերսկսին » ու
կ'անցնին քաղաքէ քաղաք մինչեւ Փոսսա-
նոյ...:

Եւ ահա Արամայիս «Ալպեան եօթներորդ
դունդը» ուղղակիներուն մէջ բժշկ-սպայ՝
կը շարժի « Դէպի Պալքանեան դժոխք »,
Արպանիա, Մոնթենեկրոյ, Խրուաթիա եւ
հուսկ Յունաստան:

Նամակէն վերջ ունինք զլուսներ «Դէ-
պի Թիրանա», յետոյ «Պոտոյո մը», «Մոն-
թենեկրոյ», «Խրուաթստանի հողին վրայ»
եւ այլն:

Ու տառապանքի եւ արիւնի տեսարան-
ներ որ իրարու կը յաջորդեն: Նկարագրի-
ներ քաղաքներուն եւ բնակիչներուն: Զին-
ուորի կեանք՝ որու երկայն եւ տաժանա-
կիր ուղեւորութեան, լեռ ու ձոր թափա-
ռումներու, կեանքի եւ մահուան մաքա-
ռումներուն միջեւ հանդստեան եւ զուար-
թութեան ժամերը կամ օրերը կան:

Արամայիս եղբայրացած խտալական
զինուորին հետ, կը խառնէ անոնց իր
անձն ալ, մերթ դմայելով այդ ազնիւ
ցեղի զուակներուն վրայ, անոնց զոհա-
բերութեան՝ հրատապելով հայրենիքի
հրամաններուն, մերթ զատապարտելով
իրենց ընկճողի գիրքը բոլոր մը ժողո-